

En el centenari de la fundació dels *Annales de Géographie*

Lluís Riudor i Gorgas*

Résumé / Abstract / Resumen / Resum

Les *Annales de Géographie* sont déjà centenaires. Pour cette raison l'équipe de rédaction de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA a voulu présenter dans ce numéro quatre articles qui veulent être un modeste hommage à une revue qui a été pendant un siècle le témoin fidèle de l'évolution de notre discipline et le principal porte-parole de la géographie française dont l'influence en Espagne a été prépondérante pendant plusieurs décennies.

* * *

The *Annales de Géographie* are already one hundred years old. In order to celebrate this anniversary, the Editorial Board of DAG presents in this issue four articles that intend to be a modest homage to the journal. The *Annales* have been a faithful witness of the evolution of our discipline for the last century, and the leading voice in French Geography, the importance of which in Spain was decisive during several decades.

* * *

Los *Annales de Géographie* han cumplido ya cien años de existencia. Por este motivo el equipo de redacción de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA presenta en este número cuatro artículos que pretenden ser un modesto homenaje a una revista que ha sido durante un siglo el testimonio fiel de la evolución de nuestra disciplina y el principal portavoz de la geografía francesa cuya influencia en España fue decisiva durante algunas décadas.

* * *

Els *Annales de Geographie* han complert ja cent anys d'existència. Per aquest motiu, l'equip de redacció de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA

* Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.

presenta en aquest número quatre articles que pretenen ser un modest homenatge a una revista que ha estat durant un segle el testimoni fidel de l'evolució de la nostra disciplina i el principal portaveu de la geografia francesa, la influència de la qual a Espanya va ser decisiva durant algunes dècades.

El mes d'octubre de 1991 va fer cent anys de l'aparició del primer volum dels *Annales de Géographie*. Des d'aquella data ja llunyana de 1891, la veterana revista ha estat el vehicle d'expressió d'alguns dels més grans geògrafs francesos i, durant algunes dècades, fou el portaveu oficial del que s'ha anomenat l'escola francesa de geografia, sorgida al voltant de Vidal de la Blache. Amb motiu d'aquesta commemoració, el Consell de Redacció de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA va creure oportú retre un homenatge a una revista en la qual han aparegut publicats alguns treballs cabdals en la nostra disciplina. Amb els articles que avui publiquem s'ha pretès també fer algunes aportacions que ajudin a entendre alguns aspectes d'una escola envers la qual la geografia ibèrica té un deute molt important, ja que va contribuir al seu desenvolupament metodològic i epistemològic durant algunes dècades.

Dos dels articles aplegats en aquest petit dossier commemoratiu del centenari dels *Annales de Géographie* fan referència a l'escola vidaliana en dos moments ben diferents: el de la seva formació i els anys de la seva consagració com a escola que domina el panorama de la geografia del seu temps. A la darrerria del segle XIX, el brillant grup d'alumnes de l'Escola Normal Superior que s'aplega al voltant de Paul Vidal de la Blache va iniciar, sota els auspicis del seu mestre, una estratègia que el portarà a convertir-se en el dominant en la geografia francesa enfront d'altres «cercles d'afinitats» (una afortunada expressió de Vincent Berdoulay). En aquest context, la creació dels *Annales de Geographie* respon a la necessitat de dotar-se d'un instrument que permeti la difusió del seu pensament i del seus treballs de recerca, sobretot en el món acadèmic. Uns anys més tard, durant les primeres dècades del segle XX, un dels trets més distintius de l'escola francesa de geografia serà la intensa «vida social» que presideix moltes de les seves manifestacions i que reflecteix la posició privilegiada que ocupa en el món acadèmic francès i internacional, el reconeixement social i institucional de què gaudeix però també alguns dels aspectes més característics d'aquesta escola des dels seus inicis, com són l'endogàmia i les relacions particulars que va mantenir amb altres grups de científics.

En els darrers anys, l'estudi dels riscos naturals interessa cada cop més a la geografia humana, però la geografia francesa s'havia preocupat d'aquesta temàtica des

de fa gairebé un segle, si bé en uns primers moments els aspectes descriptius van ser, òbviament, els predominants. La lectura dels *Annales de Géographie* permet estudiar un aspecte tan inèdit com és l'evolució metodològica que porta des d'aquesta etapa descriptiva a uns intents d'explicació més elaborats i a algunes aportacions teòriques i metodològiques tan cabdals com les de Maurice Paré, veritable capdavanter pel que fa a l'estudi de les crescudes i dels riscos d'inundació. En tot cas, cal assenyalar que, en una revista ja centenària tan coneguda i de tan àmplia difusió com són els *Annales*, encara podem trobar-hi aspectes inèdits que fins ara no havien estat estudiats detingudament, però que ens ajuden a entendre l'evolució temàtica i conceptual de la nostra disciplina.

S'ha dit sovint que la geografia vidaliana es va centrar en l'estudi regional i que ho va fer amb una tendència a preocupar-se més pels espais i els problemes tradicionals que pel món del seu temps. Si la primera afirmació s'ha de matisar, la segona és discutible si atenem als articles que van aparèixer als *Annales de Géographie* durant les primeres dècades del segle XX i, sobretot, en el període entre les dues guerres mundials. Les grans mutacions que experimentava l'espai europeu en aquells moments no van passar desapercebudes a alguns dels col·laboradors de la revista, però el que més ens pot sorprendre és l'èmfasi que algunes qüestions d'ordre econòmic susciten entre alguns geògrafs francesos. Algunes pàgines dels *Annales de Géographie* escrites a la segona i tercera dècades del nostre segle són també un viu testimoni dels canvis geopolítics sorgits arran de la guerra de 1914-1918 i de Versalles. Potser caldria ara llegir alguns articles d'aquells anys per entendre millor l'origen de molts dels conflictes actuals a Europa Central i als Balcans.

Tres dels articles aplegats en aquest dossier dedicat al centenari dels *Annales de Géographie* es van gestar durant un curs de Tercer Cicle que, sota el títol «Teoria i mètode en l'escola vidaliana», vaig impartir durant el curs 1990-1991 a la Universitat Autònoma de Barcelona. Que uns joves geògrafs, més enllà d'un simple exercici acadèmic, hagin trobat en les pàgines dels *Annales de Géographie* un material per a llur reflexió personal ens demostra, una vegada més, que la lectura dels textos clàssics sempre contribueix a un enriquiment personal i professional, fet que potser avui en dia s'oblida amb una certa freqüència quan no es menysprea. Amb el quart article, de Marie-Claire Robic, DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA ha volgut comptar amb l'aportació d'una de les persones que coneix millor la història de la geografia francesa. A ella, igual que als altres autors, volem també adreçar el nostre agraïment.

Aquests quatre articles pretenen ser un modest homenatge d'una jove revista de geografia a una altra que ha estat durant un segle un fidel testimoni de la vitalitat i dels sotracs de la nostra disciplina, però aquest dossier també voldria recordar-nos que el coneixement del passat pot ser un valuós ajut per a la construcció del futur.